

Šedivá je teorie, zelený strom praxe aneb Stacík a jeho osazenstvo

Chci-li najít kořeny dnešního vyprávění, musím se vrátit o mnoho let zpátky, do doby, kdy se z něžného poupátka stává svěží kvítek na pokraji bouřlivého rozpuku. Chápu, že označení mé maličkosti za křehké poupě je nejen odvážné, ba až drzé..., ale neskrývá se snad v každé dívčině - navzdory jejímu uličnictví - pohádková víla? Já věřím, že ano - jen já jsem ta výjimka, která potvrzuje pravidlo a která k velké babiččině nelibosti šla v chlapeckých stopách svého tatínka, co se lumpáren týče.

Žel babička se nedožila onoho významného okamžiku, kdy se její vnučka (doposud evidentně rozená pro šibenici) rozhodla pro velice, ale opravdu velice zodpovědné povolání. Odhodlala se převzít pomyslný pedagogický štafetový kolík od kolegů kantorů, zruinovaných dnešní zvlčilou mládeží! Ano, snad to takto hrdě a odhodlaně zní lépe, než když napíšu, že jsem vyrazila na špacír do krajů speciální pedagogiky zvláště kvůli tomu, abych si utřídila představy o sobě samé.

První rok studií jsem zjistila, že nejsem středem vesmíru (ke svému velkému překvapení!), a dozvěděla se, že svou nezdravě vysokou až patologickou mírou empatie a melancholie absolutně neodpovídám obrazu speciálního pedagoga, což - jak ráčíte uznat - člověka jistojistě povzbudí do dalšího studia... Druhý rok jsem se svíravým pocitem shledávala, že má představa o slově *postižení* byla na hony vzdálená realitě, která tak nabývala úděsných rozměrů, a já začala sebe sama považovat za zázrak, překypující *relativním* zdravím (to slůvko *relativní* je zde skutečně nezbytné).

S postupujícím druhým ročníkem rostly nejen mé obavy, zda se v dnešní době ještě vůbec rodí (*relativně*) zdravé děti..., ale i nejistota, zda jsem si přece jen neukousla větší sousto, než jsem schopná spolknout. Leč nebylo úniku, jediná cesta vedla kupředu. A na té cestičce ležel ohromný balvan - praxe. V prvním ročníku jsme nebyli nikterak omezeni ve výběru zařízení, kde praxi strávíme, a já tak zavítala do mateřské školy, odkud jsem si odnesla jako z učebnice medicíny vystřiženou střešní chřipku... Ovšem druhý rok byla naše rozhodnutí ovlivněna direktivním návrhem - etopedie, anebo psychopedie.

Já měla jasno - psychopedie. Pídil-li by se někdo po vysvětlení, proč zrovna psychopedie, hned to vysvětlím. Jednoho zvláště pošmourného listopadového dne roku 2009 se naše studijní skupina H02AB zčistajasna objevila v Psárech, kde se nachází *Domov Laguna*, nádherné to zařízení určené jedincům s mentálním postižením. Po vyčerpávajících třech hodinách strávených zde jsem byla plná dojmů - nadšených, nadějných, ale i rozpačitých a zoufalých. A abych si ujasnila své pocity, nezbývalo mi než svou praxi orientovat do psychopedické oblasti.

Tím šťastným zařízením, které jsem si na internetu našla a rozhodla se strávit zde dva týdny praxe, byl denní *Stacionář pro děti s kombinovaným postižením* v Koněvově ulici na Žižkově. Ve Stacionáři nic proti mému vlezlému návrhu nenamítali, ostatně věta „Těšíme se Vás“ mluví za všechno - jistě se už nemohli dočkat okamžiku, kdy je poctím svou dvoutýdenní návštěvou. Já se naopak snažila veškerou silou své vůle ten okamžik co nejvíce oddálit. Nemohla jsem se zbavit pocitu, že sjednáním praxe jsem si právě podepsala ortel smrti...

Ale čas nezastavíte a narozdíl od lidí ani neuplatíte... A tak jsem se doma se všemi srdceryvně rozloučila a v brzkých ranních hodinách v pondělí 1.2. 2010 vyrazila vstříc

Osudu, který se - mrška - schovával ve Stacionáři. Plná těch nejhrůznějších představ jsem stála přes silnici naproti bílým vchodovým dveřím, a snažíc se uklidnit podnikla jsem krátkou procházku po Koněvově ulici nahoru... a dolů...

Zhluboka jsem se nadechla, zazvonila, narovнала se, nasadila profesionální křečovité úsměv a čekala. Bliklo světlo, zacinkaly klíče a otevřely se dveře. Navzdory své usilovné snaze působit co nejpozitivněji tvářila jsem se, jako bych se měla každou chvíli rozbřechet - alespoň to tak vyvozují z nesmírně povzbudivých výrazů všech, kterým jsem toho dne přišla pod ruku...

A tak jsem se postupně seznámila s každým, koho jsem potkala, a se vším, s čím se dalo. Ale přesto přese všechno jsem se nemohla zbavit pocitu, že vypukne-li ve Stacionáři požár, nezmůžu se na nic víc než na prosté volání „HOŘÍ!“, třebaže jsem si důkladně prošla snad všechny výnosy a opatření a předpisy týkající se chodu Stacionáře.

Hlavu vzhůru, Pet'o, jsi tu od toho, aby ses učila! Sebelepší sebeuklidňování mi ale v prvních dnech moc na sebevědomí nepřidávalo. Když na to s odstupem času vzpomínám, musím uznat, že svůj „odborný“ přístup ke klientům jsem během praxe značně vypilovala. Pravda, nějaké ty tříšky tam dozajista zůstaly, ale nemůžete po mně chtít, aby se ze mě hned stal mistr tesař par excellence. Ted' se nad tím usmívám, ted' ano, ale tehdy jsem se propadávala do víru negativismu a nejhlubšího pesimismu. Odcházela jsem vyčerpaná po tělesné, duševní i společenské stránce, doma se vždy zhroutila na postel a spala jako nemluvně... hodinu... dvě... tři... Zlom přišel třetího dne, ačkoli ještě po ranním příchodu do Stacíku jsem byla natolik zdrcená, že jsem jen stěží dokázala slovně reagovat. Vidíte, a od té chvíle se já začala do Stacionáře těšit a všechny rozpaky hodila za hlavu! Cože způsobilo tu změnu? Nevím. Skutečně nevím. A upřímně - ani po tom nepátrám.

Nejvíce mě však děsilo, že vyjdou najevo určité delikátní záležitosti týkající se mé osoby... Jsou to tak osobní věci a tak citlivé povahy, že už bych se ve Stacíku snad v životě nemohla ukázat. Nejvíce jsem si oddechla, že nikdo neobjevil, jaké jsem neuvěřitelné nemehlo ve stříhání... Ať se snažím sebevíc, ať stříhám sebezpečněji či seberychleji, ať to pižlám nůžtičkami nebo nůžkami na živý plot, nikdy to není rovné a nejtragičtější na tom je fakt, že já nedokážu stříhat rovně ani podle čáry... A takovýto člověk má učit děti stříhání, má jim být vzorem. Život je plný paradoxů.

Co se ovšem ukázalo v plné své kráse, byla má negramotnost v hraní dětských her. Zvláštní - já, sama sebe považující za ptáče, byť už lehce ochmýřené, se musím jít ptát se sytým ruměncem ve tváři (připomínajícím spíše vyrážku), jakže se přesně hraje domino. Dítě moje zlaté, už nějaký čas vytrvale bušíš na bránu dospělosti, a neumíš hrát domino? To je dneska mládež! Ale obávám se, že ani lomení rukama nad mou očividně beznadějnou nevybaveností do života mi už nepomůže a nezachrání mě před nástrahami světa velkých holek a kluků.

Snad bych se ale více měla věnovat rozprávění o Stacionáři než o sobě samé. Jistě nepohrdnete popsáním místa, které mi tak učarovalo. Mé představy o podobě Stacíku se ukázaly být vskutku klamnými. Snad za to mohla i návštěva *Domova Laguna*, který se rozkládá na ploše jen o něco menší než japonská Jokohama. Kdežto Stacík... ten je malý... malinký... malinkatý... A já si chvíli připadala jako Sněhurka, objevivše se v chaloupce trpaslíků, chvíli jako Alenka v říši divů, nestačíc žasnout, ale po většinu času jako Šípková Růženka, čekajíc, až ji probudí k životu (tj. nastartuje k práci) gráciézní princ

(vzhledem k zoufalému nedostatku mužů v pracovním týmu jsem se vždy musela spokojit s graciézními princeznami...). Inu, měla jsem se ve Stacionáři jako v pohádce!

Už při prvním vstoupení do Stacíku jsem poznala, jak moc jsem se mýlila při fantazírování, jak to uvnitř asi bude vypadat. V uzounké chodbičce, která zářila jako louka plná pampelišek, jsem se přezula do svých gymnaziálních pantoflů a pomalu se loudala za hlasy. Ty mě přivedly do místnosti, kterou bych si dovolila moderně nazvat *multifunkční*. Je to operační středisko, generální štáb, zkrátka mozek Stacíku. Najdete zde to nejpodstatnější - paní ředitelku a lednici. Mimo těchto dvou absolutně nepostradatelných prvků se zde nachází ale i kuchyňský kouteček, gauč jako stvořený na odpolední schrupnutí, stůl plus nějaké to štokrle a nástěnka, na níž jsem pořád visela očima (těžko říci proč).

O čem by ale byl hřích se blíže nerozepsat, je kancelář paní šéfové. S něčím takovým jsem se opravdu ještě nesetkala. Zatímco velcí top manažeři si hoví v kožených křeslech v pracovnách o rozloze Strahova s výhledem na kýčovitě přírodní či městské scenérie, paní ředitelka Stacionáře prostě a jednoduše odemkne skříň, usadí se na prachobyčejné kancelářské židli, rozsvítí lampičku a úraduje - ve skříni. Můj počáteční údiv časem vystřídal pocit, že to je přesně jedna z těch maličkostí, která dělá Stacík Stacíkem, bez níž by to jaksi nešlo, zkrátka patřící ke Stacionáři stejně jako srdce na levou stranu.

Vedle té *multifunkční* místnosti se nachází ještě jedna komůrka. Profesionálně ji označme jako hernu. Jedná se o místo, kde je (oficiálně) dovoleno dělat brajgl a taky to tam tak podle toho někdy vypadá... Ovšem i v této světničce se skrývá něco, co by tam nikdo dozajista nečekal. V koutečku se krčí prapodivný stůl, čert ví, co za tím je! Ten stůl, vážení, není pouhopouhým kusem dřeva, je to mašina. Šicí stroj! Stacík má svou malou manufakturu a já v ohromení jen stěží držím ústa zavřená, protože to, co vzejde z rukou veškerého osazenstva Stacionáře, překonává hranice reálných možností. Však mám nad postelí pověšeného ve Stacionáři ušitého a vycpaného šnečka a nemůžu se na něj vynadávat.

Ted' už víte, jak to ve Stacíku vypadá. Je to malý svět, a přitom bez hranic. Je to místo viditelné nedokonalosti, a přitom se tu člověk stává člověkem. Je to kraj společného prožívání radosti, a přitom pro mnoho lidí zvenčí jen smutným útočištěm neštěstí... Jak moc se někdy mýlíme, jak moc jsme někde slepí a hlší, jak moc se otáčíme zády k životu jako takovému!

Už jsem o něco výše psala, že první dny ve Stacíku pro mě byly studenou sprchou. Přišla jsem nabitá teorií a připravená očekávat cokoli, ale i tak jsem dostala tvrdý úder pěstí a já si připadala knokautovaná už po prvních hodinách. Ležela jsem uprostřed ringu, bez síly, bez chutě vstát. Ale něco uvnitř mě mi říkalo, že to nemůžu vzdát hned v prvním kole. Musím se sebrat, musím pokračovat!

Přestala jsem panikařit a začala jsem pozorovat své okolí. Sledovala jsem pracovní *mančaft* s neochvějností ostřelovače. Každý jejich pohyb, každý postoj, každé gesto, každíčký výraz tváře i očí. Naslouchala jsem bedlivě každému jejich slůvku a vnímala sebemenší změnu zbarvení hlasu. A náhle jsem si uvědomila - Pet'o, ty se musíš ještě tolik učit! A tak jsem se učila. Všechno šlo najednou jednodušeji. Věděla jsem, že se na své „učitele“ můžu spolehnout, a mně pomalinku znovu narůstal hřebínek, který mi po příchodu do Stacionáře výrazně splaskl. Pohled na profíky s bezednou trpělivostí při práci mě nesmírně obohacoval.

A dokonce zbyla i kapička trpělivosti pro mou maličkost, což bylo skutečně zapotřebí. O svém faux-pas s dominem jsem se již zmiňovala, to byla ovšem jen špičička ledovce. Víte, znejistět ve svých letech při psaní velkého psacího Z..., to už je skutečně na pováženou. Ani pexeso s postavičkami z večerníčků neprobíhalo úplně hladce vzhledem k tomu, že jména mnohých známých figurek jsem si vybavovala velmi, ale velmi těžce. A při doplňování dětské křížovky (i navzdory podaným heroickým výkonům) jsme nedopadli o nic lépe než Sisyfos.

Ale pozor! Když jsem přijala vyzvání k bitvě v *Člověče, nezlob se* a během hry se úskočnými machinacemi spojily síly osazenstva Stacíku proti mně a já zůstala na bojišti úplně osamocená proti třem krvežíznivým vlkům, projevíly se mé venkovské geny a já hrdě a neohroženě postupovala i přes velké ztráty kupředu! Nakonec jsem skončila na čestném třetím, předposledním místě. Neodpustím si se škodolibým úsměvem dodat, že poslední skončil ten největší pletichář, popichující ostatní proti mně...

Jak záhadný vliv na mě Stacík měl, posuďte sami. Já, do té doby jen neustále lamentující nad svou nebetyčnou neschopností se přinutit k nácvičku hraní na nějaký hudební nástroj, jsem večer zničehonic seděla s kytarou v rukách a ve mně se probudivší odhodlání k hraní mě až děsilo. A představte si, já u toho vydržela. K odhodlání se přidalo nadšení a to, co dřív nešlo ani násilím, šlo náhle úplně samo... Kdykoli si teď sednu ke své kytarě pojmenované Apolenka, vždy si s povděkem vzpomenu na Stacionář, protože bez něj bych nikdy nenašla tolik síly se do hry na kytaru pustit a hlavně vůle k překonání těch těžkých začátků.

Jenže nic netrvá věčně, i můj čas ve Stacionáři se pomaloučku naplňoval... Deset dní je ukrutně dlouhá doba, když Vám něco trýzní duši, ale nelítostně krátká, když cítíte pocit štěstí. A nebyla bych to já, kdybych si to ještě více nezkomplikovala, kdybych si z té krátké doby ještě kus neukrojila a nevyhodila ho jen tak zbůhdarma z okna. I přihodilo se, že mi přišlo slabo... Já se usilovně snažila přemoci a silou vůle zahnat pocit, že nohy mě už dlouho neunesou, ale tělo neoblafnete. Seděla jsem sklesle na gauči a očekávala okamžik, kdy vyplave na hladinu pravda, že svěží mládí je na pokraji sil... Nečekala jsem dlouho.

I přes veškeré mé rozpaky, že se na mě najednou soustředila všechna péče, zaplavila mě vlna vděčnosti. Z praktikantky se náhle stal pacient a já se mohla rozvalit na tom úžasném gauči dle své libosti a všechny podmínky ve Stacíku se v tu ránu podřizovaly mně. Nicméně v tomhle stavu jsem byla ve Stacionáři zhola zbytečná. Navrátila jsem se na venkov a zůstala doma i následující den. Jak já spílala sama sobě, ale ani to mi ty dva ztracené dny už nevrátilo.

Čas byl nemilosrdný. Přišel můj poslední praktikantský den. Rozmrzelost se skrývala kdesi uvnitř mě a já věděla, že se naplno projeví, až odejdu. To odpoledne se rovnalo lusknutí prstů - v mžiku se přehouplo v podvečer. Mě nezbývalo než si přiznat, že mé působení ve *Stacionáři pro děti s kombinovaným postižením* nepopíratelně končí. Až zase za rok... Ale bude nějaké za rok? Kde budu já? Kde bude Stacík? A kde budou všechny ty dobré duše ze Stacíku? Rok je moc dlouhá doba. Ale teď už se jen rozloučit. Potřásly jsme si pravicemi. Podívaly si vzájemně do očí. Vyměnily si úsměvy. Řekly si pár slov. Já se přezula, naposledy uložila pantofle do batohu, přehodila přes sebe bundu a s bodnutím někde pod žebry jsem vykročila do přicházejícího večera.

Prázdná. Nemohla jsem pochopit, že v pondělí už nepřijdu. Za těch deset dní jsem si na Stacionář tak zvykla, že jsem ho ve svém životě považovala už za jakousi samozřejmost. Na stole v pokoji ležely v deskách obrázky nakreslené mi na památku a mně to vše připadalo neskutečně daleko a dávno. Jeden obrázek byl věrnou kopií mě samotné a na druhém parkovaly autobusy č.133 a 136. S hrdě vypnutou hrudí jsem je ukazovala příbuzenstvu i kamarádům, vždy se stejnou otázkou: „Že jsou mé děti šikovné?“ Však já vím, že jsou, to už mi nikdo nevymluví.

S osadou Stacionáře jsem se shledala až za dlouhatánský měsíc. Dne 20.3. 2010 pořádal Stacionář 8.ročník hudebního a divadelního festivalu *Ben Stacík* a zároveň se oslavovalo i 20. výročí jeho založení. Bylo to šťastné shledání. Blaženost se mi rozlila po těle a oči mi zářily jako hvězda nad Betlémem. Znovu jsem našla ten již odkvetlý pocit štěstí a pocítovala jsem nejen slovy nepopsatelnou náklonnost ke všem osadníkům Stacíku, ale i ohromnou pýchu na to, co přes všechny svízele a trampoty dokázali. Žel ta radost netrvala dlouho, po několika hodinách přišel čas opětovného loučení a mně zrak zkalila vidina všedního života přede mnou. Hvězda nad Betlémem právě vyhasla...

Děvče moje drahé, takhle to dál nejde, je načase vzít svůj Osud do vlastních rukou! A tak se svěží mládí nejistě, ale rozverně vydalo na návštěvu na žižkovskou adresu Koněvova č.p.24. Uvítací ceremoniál by nepohoršil ani tureckého sultána a já si ho uložila do paměti, abych ho mohla vždy vylovit ve chvílích životního zaškobrtnutí, protože vzpomínky vyčarující úsměv na tváři jsou nejlepším lékem na světabol. Jak hezké je vracet se na místo, kde člověk dostal do nosu a nakonec byl za to i vděčný.

A tak i ten můj příběh o Stacionáři končí jako pohádka. Snad je to v dnešním světě vzácnost. Jak vřele bych ale každému přála, aby toto směl zažít, aby mohl poznat tajemnou zemi Stacionáře, protože zkušební její atmosféry člověka nesmírně posílí a ovlivní v jeho dalším klopýtání životem.

Snad ono neznámé, nezvyklé a odlišné činí návštěvníka zpočátku nejistým, neklidným a nesvým. Ale to je jen klam. Sebeklam, který si vytvořila sama společnost a kterému sama uvěřila. Já ho prokoukla díky podané pomocné ruce osazenstva Stacionáře. A tak se ta původní hrozivá *terra incognita* pro mě proměnila v učiněné *eldorado*, v němž naleznou opravdové bohatství všichni ti, kteří se odváží sevřít nabízenou ruku...

Petra Fausová